

استعفاء دسته جمعی کابینه

تجارت خارجی ۷۰ درصد رانتهی است که در کشور وجود دارد و رانتهی ناشی از تجارت خارجی عمدتاً به صور زیر تولید می شود:

الف. واردات به وسیله بخش دولتی

ب. واردات سهمیه بندی.

واردات کالا یا باید برای همه آزاد باشد و یا برای همه ممنوع باشد. اما واردات یک سری کالاها برای همه ممنوع است اما برای حدود ۱۵ شخصیت حقیقی و حقوقی آزاد است. اگر واردات سهمیه بندی شده در سال ۴ میلیارد باشد و سود آن را نیز حدود صد درصد باشد ۳۲۰۰ میلیارد تومان رانتهی از محل واردات سهمیه بندی شده تنها نصیب ۱۵ شخصیت حقیقی و حقوقی می باشد (بنابراین تا این جا رانتهی ناشی از واردات به وسیله بخش دولتی ۲۴۰۰ میلیارد تومان و رانتهی ناشی از واردات سهمیه بندی شده نیز ۳۲۰۰ میلیارد تومان خواهد بود).

برای جمع بندی مطالب تا این قسمت حدود ده میلیارد دلار واردات به وسیله بخش دولتی و ۲ میلیارد واردات سهمیه بندی شده به وسیله بخش دولتی و غیردولتی انجام می شود.

ج. واردات غیرقانونی

۱. در باب واردات غیرقانونی آمار دقیقی و موثقی وجود ندارد. اما اگر برآورد وزارت بازرگانی را نزدیک به واقعیت بدانیم که سالانه ۶ میلیارد دلار واردات غیرقانونی وجود دارد و سود ناشی از واردات غیرقانونی را ۵۰ درصد محاسبه کنیم ۲۴۰۰ میلیارد تومان سود در سال نصیب شبکه های غیرقانونی ورود کالا می شود.

۲. سود ناشی از واردات غیرقانونی را رانتهی تعریف نمی کنند اما در این مقاله هدف محاسبه میزان رانتهی و فساد موجود در کشور و نحوه مبارزه با آن است.

۳. راه حل حذف این سود ۲۴۰۰ میلیارد تومانی بسیار ساده است: آزادسازی تجارت خارجی. حتا اگر دولت کالاهایی را که در وضع حاضر ممنوع است و به وسیله قاچاقچی وارد می شود آزاد اعلام کند (با ده درصد حقوق گمرکی)، این امر باعث ورود قانونی کالا

تجارت خارجی است. در ضمیمه می گزارش شماره ۳ گروه تحقیق سازمان تجارت جهانی مورخ اول دسامبر ۱۹۹۵ آمده است «... در تحقیق انجام شده به وسیله گروه محققان در ۷۰ کشور جهان سوم مورد مطالعه، بخش دولتی در تجارت خارجی، ۹۲ درصد کالاها را ۳۰ درصد گران تر خریده است.»

۲. نگارنده معتقد است مفاد بند یک کم و بیش در اکثر کشورهای جهان سوم که دولت به امر تجارت خارجی می پردازد وجود دارد. بنابراین، اگر بخش دولتی ده میلیارد دلار کالای خارجی در سال بخرد رانتهی ایجاد شده حدود ۳ میلیارد دلار خواهد بود.

۳. اگر دلار را ۸۰۰ تومان محاسبه کنیم رانتهی ناشی از تجارت خارجی ۲۴۰۰ میلیارد تومان خواهد بود.

۴. کل مالیات اخذ شده در سال ۱۳۷۹، حدود ۳۲۰۰ میلیارد تومان بوده است رانتهی ناشی از تجارت خارجی سه - چهارم کل درآمد مالیاتی کشور است.

۵. قوه قضاییه هر اندازه رانتهی خواران را بازداشت کند چه میزان رانتهی را بر ملاء می کند؟ ۵۰ میلیارد، صد میلیارد ... رانتهی ناشی از واردات، ده ها برابر ارقامی است که باشیوه های قضایی مسدود می شود.

۶. به اعتقاد نگارنده اگر قوی ترین مدیریت عالم نیز در بخش تجارت خارجی مستقر شود رانتهی ۳۰ درصدی فرق نمی کند. مساله شکل فردی ندارد، ساختاری است. ساختار دولتی تاجر خوبی نیست. دولت اگر بخواهد خرید و فروش کند، همین است.

۷. تنها راه مسدود کردن رانتهی، ارایه ی یک استراتژی است که دولت ظرف ۳ سال به صورت پلکانی تجارت خارجی را تا بیش از ۹۰ درصد به بخش خصوصی واگذار کند. راه حل دیگری در کار نیست.

واردات سهمیه بندی

۱. نگارنده بر این گمان است که رانتهی ناشی از

مرزبندی

۱. اصلاح طلبان با محافظه کاران مرزبندی دارند اما با رانتهی خواران مرزبندی ندارند.

۲. رانتهی از کانال قوهی مجریه است که توزیع می شود. بنابراین، منبع اصلی توزیع رانتهی در کشور قوهی مجریه است.

۳. جناح راست نیز تنها با مساعدت قوهی مجریه و وزرای اصلاح طلب است که به رانتهی دست می یابد.

۴. رانتهی در کشور چپ و راست ندارد. این گونه نیست که فضای کشور را به دو جناح اصلاح طلب و ضد رانتهی خوار و محافظه کاران رانتهی خوار تقسیم کنیم، دو جناح را در صورت دسترسی به رانتهی از توزیع و مصرف آن اباپی

۵. اقتصاد ایران مبتنی است بر رانتهی و رابطه.

۶. عضویت ایران در WTO باعث حذف رانتهی و رابطه از اقتصاد ایران می شود. تنها راه حل مطلوب برای حذف رانتهی، عضویت در سازمان تجارت جهانی است.

۷. در صورتی که منابع تولید رانتهی از اقتصاد حذف نشود، اما با تعدادی رانتهی خوار مقابله شود چیز چندانی حل نخواهد شد.

۸. مقابله با چند رانتهی خوار (هر چند بزرگ) بدون این که منابع اصلی تولید رانتهی مسدود شود در کوتاه مدت فضای سرمایه را در کشور ناامن می کند و این به سود اقتصاد کشور نیست. ناامن شدن فضای سرمایه کشور آثار منفی عدیده دارد.

۹. مهم ترین عامل تولید رانتهی، «انحصار» است باید انحصار را به رقابت تبدیل کرد توقیف چند انحصارگر چیزی را حل نمی کند.

۱۰. مبارزه ی اخیر با رانتهی خواران حداکثر به بازداشت ۳۰ نفر انحصارگر منجر می شود و دیگر هیچ. هیچ برنامه ی مشخصی برای حذف انحصارات وجود ندارد.

منابع تولید رانتهی

۱. مهم ترین منبع تولید رانتهی و فساد،

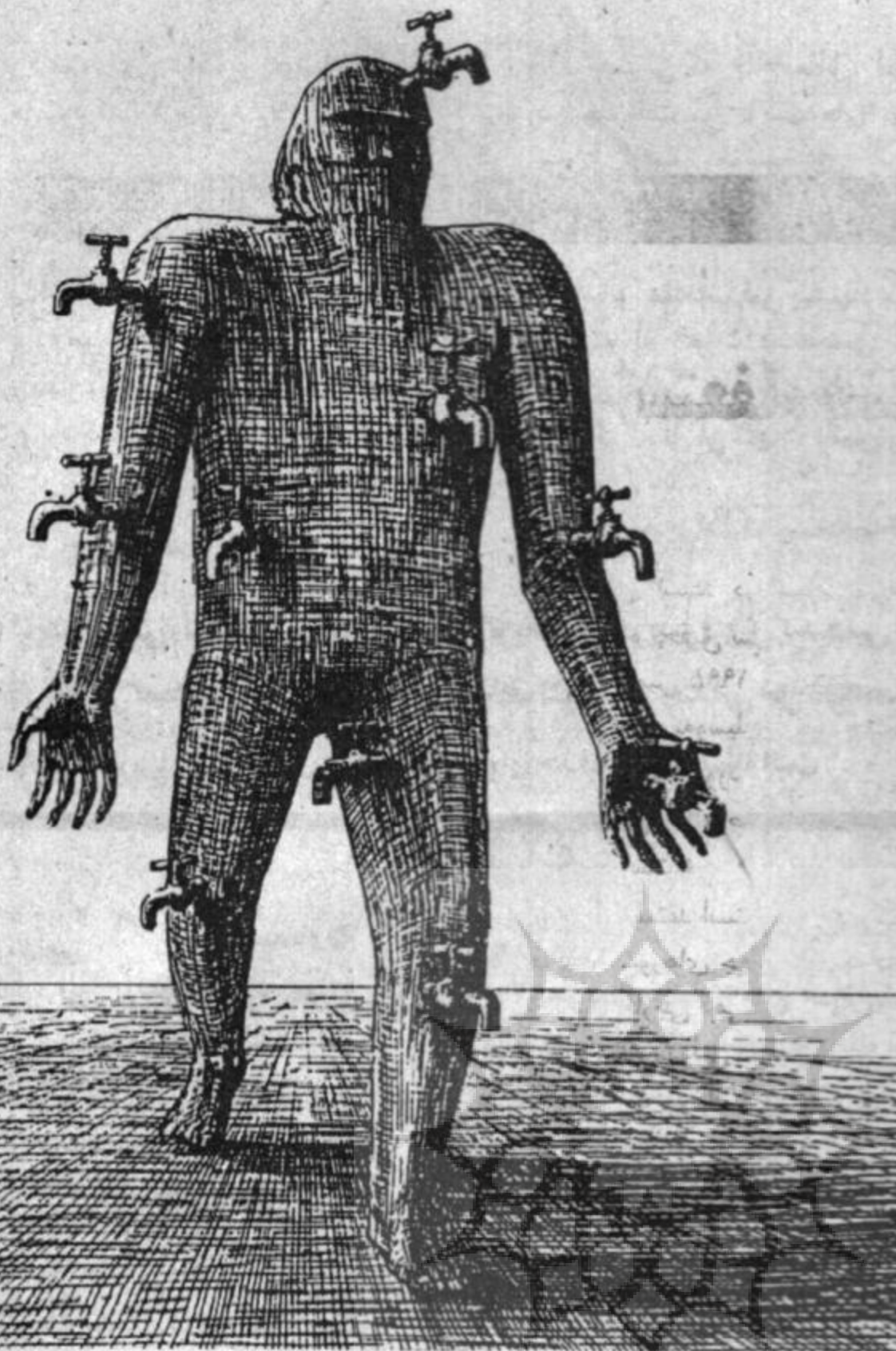
نمی‌شود، بلکه هم‌چنان به‌طور غیرقانونی وارد خواهد شد منتها تنها سود قاچاقچی کاهش می‌یابد. به عبارت دیگر کالاها به‌وسیله‌ی قاچاقچی هم‌چنان وارد خواهد شد منتها با سود کم‌تر.

ارز ۱۷۵ تومانی

۱. علاوه بر تجارت جهانی دومین منبع توزیع رانت در کشور ارز ۱۷۵ تومانی است. دسترسی به ارز ۱۷۵ تومان یعنی دسترسی به کالایی که یک - چهارم ارزان‌تر از بازار است.
۲. اگر از ۴ میلیارد دلار ارز ۱۷۵ تومانی که در سال ۱۳۲۹ توزیع شده ۳۰ درصد آن به صورت رانت عمل کرده باشد، رقم ایجاد شده بسیار قابل ملاحظه است.
۳. راه‌حل مسدود کردن این رانت، سیستم تک نرخی ارز است.

رانت ناشی از انحصارات داخلی

۱. ممنوعیت‌های وارداتی در مورد یک دسته از کالاها باعث عدم ورود کالا نمی‌شود بلکه علی‌رغم ممنوعیت کالا به وسیله قاچاقچی به طریق غیرقانونی وارد می‌شود. این جا ممنوعیت سود باآورده‌ای را نصیب قاچاقچی می‌کند.
۲. هر کالایی که واردات آن ممنوع باشد و ممنوعیت‌ها نیز در عمل مؤثر باشد و کالا به‌وسیله‌ی قاچاقچی وارد نشود تولیدکنندگان داخلی در شرایط انحصار قرار می‌گیرند.
۳. انحصارگر داخلی می‌تواند کالای خود را به هر قیمتی به مصرف‌کننده داخلی بفروشد و مصرف‌کننده نیز به سبب نیاز مجبور است که آن کالا را به قیمت ارایه شده به وسیله تولیدکننده انحصارگر داخلی خریداری کند.
۴. صنعت خودرو، صنایع فرآورده‌های نسوز و ... در زمره صنایع مشمول بند قبل هستند.
۵. سال گذشته صنایع خودرو ۱۸۰۰ میلیارد تومان اتومبیل به مردم ایران فروخته‌اند، همین مقدار اتومبیل را می‌شود با ۶۰۰ میلیارد تومان از خارج وارد کنند. رانت ایجاد شده در سال، ۱۲۰۰ میلیارد تومان است.
۶. چینی‌ها حاضرند ۷۰ درصد فرآورده‌های نسوز را به یک - دوم قیمت کارخانه‌های داخلی در بندرعباس تحویل دهند.
۷. کارخانه‌های فرآورده‌های نسوز مهم‌ترین عامل گرانی قیمت فولاد در ایران هستند چرا که صنایع فولاد کشور مجبور به خرید محصولات گران آن‌ها هستند (به سبب ممنوعیت واردات).
۸. راه‌حل در این باب، حرکت پلکانی به سمت آزادسازی تجارت جهانی و حذف تدریجی تولیدکنندگان انحصارگر داخلی است.

کارتون / فرانسه

انحصارات خدماتی دولتی

۱. یک‌سری انحصار دولتی در بخش خدمات وجود دارد مثل بانک‌های دولتی، شرکت‌های بیمه، هما، شرکت‌های آب و برق، شرکت مخابرات و ... که به سبب شرایط انحصاری و فقدان قدرت انتخاب دیگری برای مردم، مهم‌ترین کانون ایجاد رانت و رابطه و فساداند.
۲. بررسی عملکرد نظام بانکی به عنوان مثال برای موارد فوق، مصداق مشتم نمونه خروار خواهد بود.
۳. نظام بانکی به حساب جاری مردم سود نمی‌پردازد و ۳۵ درصد پول مردم در بانک‌ها را حساب جاری تشکیل می‌دهد. مردم به سبب انحصاری بودن بانک‌های دولتی مجبورند ۳۵ درصد پول خود را در بانک‌های دولتی نگهداری کنند و بابت آن هیچ سودی دریافت نکنند.
۳. میانگین وزنی سود سپرده‌های مدت‌دار مردم در سال ۱۳۲۸، ۱۲/۹ درصد و میانگین

۱. وزنی سود سپرده‌های مدت‌دار و دیداری (جاری) ۶/۳ درصد بوده است.
۴. میانگین وزنی سود تسهیلات اعطایی در سال ۱۳۲۹ حدود ۱۸ درصد بوده است.
۵. بانک‌ها به نقدینگی مردم ۶/۳ درصد سود می‌دهند و همان نقدینگی را به مردم با ۱۸ درصد وام می‌دهند. اختلاف این دو ۱۱/۷ درصد، رانتی است که تنها به سبب شرایط انحصار و دولتی بودن بانک‌ها نصیب نظام پولی دولتی می‌شود.

راه‌حل

راه‌حل در باب شرکت‌های خدماتی دولتی فضای رقابتی است اما در مورد برخی از بخش‌ها مثل آب و برق ایجاد فضای «نظارتی» مؤثرتر خواهد بود.

توزیع کالا و خدمات سوبسیددار

۱. در سال ۱۲ میلیارد دلار کالا و خدمات به

جنبش دانشجویی و دولت اصلاحات (افول قهرمان)

● علی حاجی زاده ●
(دانشجوی دانشگاه امیرکبیر)

چهار سال پس از پیروزی غیرمنتظره‌ی سید محمد خاتمی در انتخابات ریاست جمهوری و با وجود بسیاری ناکامی‌ها و امیدهای برپا رفته، او هنوز هم محبوب‌ترین چهره‌ی سیاسی در دانشگاه‌هاست. اما این محبوبیت، وی را از موج انتقادهای هواداران جوانش دور نمی‌کند. رئیس‌جمهور، هنوز رئیس‌جمهور است، ولی دیگر نه در هیئت یک قهرمان

قبولی مشروط

در آستانه‌ی هشتمین دوره‌ی انتخابات ریاست جمهوری، در شرایطی که از میان ۸۱۴ نفر کاندیدای انتخابات تنها چهره‌ی اصلاح طلبی که از صافی شورای نگهبان گذشته بود سید محمد خاتمی نام داشت، بحث درباره‌ی آینده‌ی سیاسی کشور و راهبرد مقبول برای گام دوم اصلاحات داغ بود. در همین زمان، در یک نظرسنجی که بین دانشجویان سه دانشگاه فنی تهران (علم و صنعت، صنعتی شریف و صنعتی امیرکبیر) انجام شد، از بین ۷۸ درصدی که گفته بودند در انتخابات شرکت می‌کنند، ۵۷ درصد به خاتمی رای می‌دادند. سؤال دیگر این نظرسنجی چنین بود: مجموعاً چه نمره‌ای به عملکرد چهارساله آقای خاتمی در بخش‌های مختلف می‌دهید؟ میانگین نمره‌ای که دانشجویان به کارنامه‌ی دولت اصلاحات دادند ۱۱/۸ بود. نمره‌ای که در دانشگاه و در بین دانشجویان معنای ویژه‌ای دارد: «قبولی مشروط».

جو کلی حاکم بر انجمن‌های اسلامی دانشجویان هم که چهارسال قبل اصلی‌ترین

۱. در صورتی که جناح مقابل، استراتژی برخورد با چند رانت خوار با شائبه‌های جناحی را در پیش گرفت مناسب‌ترین استراتژی اصلاح طلبان کدام است؟

نگارنده براساس مقدمات فوق پیشنهاد می‌کند:

۱. کابینه به صورت دسته‌جمعی استعفاء دهد، و آقای خاتمی کابینه‌ی جدیدی معرفی کنند که ویژگی اصلی آن شهرت داشتن وزراء به درستکاری مالی باشد.
۲. کابینه‌ی جدید استراتژی محافظه کاران را

کمتر از قیمت واقعی در کشور به وسیله‌ی دولت توزیع می‌شود که ۱۰ میلیارد دلار آن سوبسید انرژی است.

۲. به اعتقاد نگارنده حداقل ۸ میلیارد دلار از این سوبسید به صورت رانت در اقتصاد کشور توزیع می‌شود و تنها ۴ میلیارد دلار آن به واقع نصیب مردم می‌شود.

۳. راهکار در این باب حذف سوبسید کالا و خدمات و پرداخت معادل آن به صورت سوبسید مستقیم در غالب یک نظام تأمین اجتماعی جدید است.

- ساختار دولتی، تاجر خوبی نیست. دولت اگر بخواهد خرید و فروش کند همین است
- در صورتی که منابع تولید رانت از اقتصاد حذف نشود، چیز چندانی حل نخواهد شد
- تقلیل مبارزه با رانت خواری به چند رانت خوار، حذف صورت مساله است

راه حل نهایی

مطالب فوق را می‌توان به صورت ذیل جمع‌بندی کرد. منابع اصلی تولید رانت و فساد در کشور عبارتند از:

۱. تجارت خارجی دولتی؛
۲. تجارت خارجی سهمیه‌ای؛
۳. واردات غیر قانونی؛
۴. انحصار تولید و خدماتی داخلی؛
۵. کالاها و خدمات کمتر از قیمت واقعی، به انتقاد نگارنده بیش از ۹۰ درصد رانت و فساد موجود در کشور به عوامل ۵ گانه فوق مربوط می‌شود. اگر بخواهیم فسادهای فوق را از اقتصاد کشور حذف کنیم چه باید انجام بدهیم؟

عضویت در WTO

عضویت در WTO ریشه همه مشکلات پنج‌گانه فوق را می‌خشکاند. راه‌حل قطعی عضویت در سازمان تجارت جهانی است.

بند مبارزه جدید با رانت خواری

۱. مبارزه‌ی قضایی با چند رانت‌خوار به شکلی که فعلاً قوه قضاییه انجام می‌دهد بدون ازیان یک راهکار عملی برای عضویت در WTO درست مثل این است که عکس مار را نشان مردم دهیم و از آن سؤال شود کدام مار است.
۲. تقلیل مبارزه با رانت‌خواری به چند رانت‌خوار، حذف صورت مساله است.
۳. حالا اگر در مبارزه با این چند رانت‌خوار، گزینشی نیز عمل شود و بخش‌های چنانچه هم در آن لحاظ شود، دیگر این برخوردهای جناحی در لباس و لهجه جدید است.

خنثا می‌کند.

۳. حمایت رسانه‌ای جناح اصلاح طلب از کسانی که به خاطر رانت‌خواری به دادگاه معرفی می‌شود مثبت ارزیابی نمی‌شود.

۴. استراتژی اصلاح طلبان در این باب باید دفاع از حقیقت باشد، حال هر نتیجه‌ای که می‌خواهد داشته باشد.

۵. سابقه جناحی افراد نباید در نوع «هدایت و حمایت (سانه‌ای)» لحاظ شود.

۶. در صورتی که مبارزه با رانت شکل قضایی پیدا کند، و بخشی از قوه مجریه نیز در مظان اتهام باشد، و مسئولان متهم نیز هم‌چنان در پست‌های اجرایی خود باقی بمانند، این فرآیند بخش اقتصادی دولتی را فلج می‌کند و امنیت سرمایه را تضعیف می‌کند.

۷. فلج شدن بخش اقتصادی دولتی یعنی فلج شدن دولت. این استراتژی به سقوط دولت خاتمی منجر می‌شود.

۸. آیا استراتژی جدید محافظه کاران چیزی بیش‌تر از این است؟

۹. بهترین استراتژی حمله به استراتژی رقیب است، یعنی استعفاء دسته‌جمعی کابینه. فرصت طلبان رانت‌خوار را باید از بدنه‌ی اصلاح طلبان تفکیک و جداسازی نمود. به این طریق اصلاح طلبان ابتکار عمل را در دست می‌گیرند.

۱۰. اصلاح طلبان باید خود ابتکار عمل در مقابله با رانت‌خواران را به دست گیرند.

به دست گرفتن ابتکار عمل در این حیطة یعنی ارایه یک راهکار عملیاتی برای عضویت ایران در WTO.